

Pravda ima novoga optičara Ustrajna prisutnost nove pravednosti

Andrija Crnković, Split

e-mail: Andrija.Crnkovic@pravst.hr

Ovo nije patka. A nije ni spin. Dapače, novost je višestruko provjerena. Odnedavna, Hrvatska vidi mnogo bolje. Na mlačnu zimu svoje sramotne zlololje sad gleda drukčije. Nekako s proljeća. *Kud-i-kamo* poštenije očiste i razborita sinergija pa dva nesvakidašnje trijezna brijega uspostavljaju čudorednu puninu živodajnih odnosa solidarnosti i suradnje. Nije se Republika samo razbudila, podigla iz Prokrustove postelje eurounijskih mužara (traktorskom davorijom »popaljenog« žita i prolivenog mlijeka) i umila na vrelu svoje sputane i oskvrnute baštine. Lijepa je naša (premda dezindustrijalizirana, refeudalizirana, u svim opcijama orobljena, veleizdana i sablažnjivo duhovno pothranjena) *konačno* pvela računa o (ne)pridodanoj izvrsnosti svoji(je)h zaprisegnutih pomagatelja.

Tijekom saborovanja bez sloge i kompasa, ova otužna zemljica, herojskom krvlju natopljena, ostala je (i) bez solventne budućnosti. Rasprodavši sve što se rasprodati dalo, odnarođena i omrznuta sljedba krupnoglavog kapitala, *podmukla i navlas ista*, uvalila je »svoj« krnjav i lakovjeran puk u oveću (pretpristupnu) »kašetu brokava«. Korifeji tranzicijske otimačine narodnih truda (i) sad uživaju sve blagodati *zakrabuljene nedodirljivosti*, u jeku medijske histerije, što nastaje prekidom uskočkoga lovostaja (na prstenovane tetrijebove iz »nedodirljivog« uzgoja). Riječju, *farsa je, od samoga početka, glavni hrvatski izvozni proizvod*.

Ipak, solid(ar)nom voljom dostojanstvene većine, sazvan je nov, ortograđanski i svehrvatski *preporodni sabor*, na staloženoj adresi konsolidirane demokracije, ponad gornjogradske mizerije, sučelice kaptolskoj gradini, *na polifonijskome Pantovčaku*. Ugledni *bogonosci sutrašnjih vještina* potihoprištižu sa svih dobrotivih strana. Glasoviti obnovitelji raspuklog ortopolitičkog spektra, veleumni akademski značajevi, karizmatici organskog zajedništva u obnovljenoj solidarnosti, lucidni disidenti iz pandemonija ultraliberalnog kanibalizma i drugi egzegeti *ustrajne prisutnosti nove pravednosti* (dalje u tekstu: UPNP). Njihov dolazak raskriva prednacr *cjelovite strategije društvenog razvitka Treće Republike*. Oni su uznositi izaslanici živodajne (b)udnosti. Nepatvoreni svjetlotražitelji preporodnoga sabora.

Džepotvorne s(t)anokradice, ne rasipajte blagoslovljenu sol (još) neuzorane zemlje!

Da ne bude zabune, *svi smo pozvani*, pače i obvezni, oživotvoriti UPNP, u vesrdnom i bespoštednom zalaganju za svekoliku dobrobit cjelovite zajednice i svakog čovjeka ponaosob. Dapače, nije lako precizno izmjeriti dubinu logofobične tame i kartografirati sav taj nespokoj karamboliranog života u koji se strmoglavio naš »bivši« svijet – *na bogomračnom, skliskom i kibernetički (ne) preglednom milenijskom zavojju*.

Valjalo bi, s tom mišlju u glavi, dolično ugostiti svakoga tko ima dovoljno (vršnog) znanja i (nesvakidašnje) odvažnosti *izreći sve zatajene, »zaboravljene« i nepopularne istine*, na onaj pristupačan, polušaljiv i svima razumljiv način. *Tko to znade i može, ma tko bio, jamačno mora oćutjeti prvotok moralne odgovornosti – da sve iznova propita, strogo domisli i pomljivo kalibrira. To je sinergija dobrog života i zašiljene znanosti* od koje svi možemo najviše profitirati. Ovo tim prije jer je *beskrvni fatalizam* ponovno ugmizao u intelektualnu modu.

Je li konzumizam jeftiniji opijum za povodljiv narod koji se panično boji slobode? Tko je potrošačka avangarda kartične diktature lažnih potreba? Može li virtualni šumoglavac preživjeti epohalni slom poznokapitalističkoga simulakruma? *Hoće li pravda umjeti da komponira kao što su sužnji (svi pogubljeni, orobljeni, zatočeni i prognani) vapili za njom?* Mogu li, konačno, i komemorirani grobovi počivati u miru? Vjerujem da ćemo ubrzo i to doznati. Jerbo *neki bolji vidici »pucaju« iz pothranjenih enklava nepokorenog oštroumlja*. Sviće zora pravednika. Neopozivo. Na rubu političkog marazma.

No, budimo stvarni, ovoj *gologuzoj naciji mrgodna lica* još danas je potrebna jedna energična i sveobuhvatna masaža/trijaža njenog pogodbenjačko-džepotvornog vlas(t)išta. *Zaspala je Hrvatska poput bosonogog Bušmana, u hladnoj i negostoljubivoj geopolitičkoj tmini, ok(r)užena velikim špekulativnim očekivanjima uvijek dobro raspoloženih hijena*. Jadna joj glava oslonjena (pretežno) na desni pa (zakratko) na lijevi lakat. Ona sanja »svoju« bocu *Coca-Cole* (megakorporacijska premosnica neutvrđene makroekonomske kvalitete) kako odozgo pada u (logo)tipiziranu posudicu prvosvibanjskog fažola, u velikom čudu letargične naive. Uveliko ovisna o »svojoj« strukturalnoj nemoći, ona nije u stanju pripustiti *svoje »subverzivno« znanje*, e da blagotvorno »poškropi« njezin ožegli i ispucali socijalni sklop. *Bataljak državotvornog ponosa i slave*. U parlamentu domotužni lavež; kasan. Ekstaza profita; smrad jak i strasan. Tako to zvuči u dekontekstualiziranom AGM-ovom poetskom registru. Unakolo muk što vonja na trulež morskog nagodbenjaštva. U svakom slučaju našu suverenost guta umrežena tuđina.

Nije patka. A nije ni spin. Dapače, vijest je višestruko potvrđena. *Gubimo korak za smislom*. Prečesto smo nemarni prema vlastitom interesu. Plantažno uzgajamo parohijalne predodžbe o radu i obrazovanju. Pokorno hitamo iz

lošeg u gore. *I baš zato, ne smijemo se miriti s momentima koji (do)vode do umanjivanja protejskog potencijala naše nezaokružene slobode.* Mrtav jezik živo zbori: *Abusus non tollit usum*, zloporaba ne opravdava nečinjenje. Ako opet (po)nestane slobode, neće biti ni sigurnosti među onima koji su »dragovoljno« ograničili svoju slobodu. *Jasnije, mi vazda stradavamo od manjka slobode, a nipošto od previše slobode.* Uostalom, sve ugroze naše sigurnosti¹ nadošle su upravo iz eksplozivne guzobolje te oštrozube, tehnički sofisticirane i kapilarno raspršene neslobode.

Dani su nam nabrekli od crnih slutnji, a mi panično bježimo od slobode (naravno, i od stanovite odgovornosti koja joj intrinzično pripada). *Sveli smo najbolji dio svojega bića na uvjetovane fiskalne podražaje, pače uvučeni smo, na ružičastu prijevaru², u hibridni gospodarstveni sustav, koji bi nam u svakoj (ne)prilici dao manje nego što objektivno zaslužujemo, i baš zato smo skloni samoubilački ozbiljno zahtijevati i ono što nismo privrijedili.* U isto vrijeme, *zlohotne sile umrežene plutokracije* u povlaštene visine neprestance podižu nove profile amalgamirane svemoći.

Ubrzana igra između rada i kapitala odvija se *na šahovskoj ploči globalnoga društva*, visoko iznad regulacijske moći obesnažene nacije-države. Očekivano ili ne, gnjevni protivnici i dalje preferiraju oštre gambitne³ varijante.

Uvijek je korisno znati i ovo: *Na svako političko pitanje uvijek postoji više točnih odgovora.* Konsenzus je dugovječna moć jakih. Diktat je virulentna slabost. Slabost koja vjeruje u konačna rješenja. *Nema dvojbe, ulijenili smo se: premalo stvaramo, rijetko i nevoljko oslušujemo, ozloglašene zgubipuke toleriramo, golobrade »klikeraše« beščutno izgonimo, a kojekakve svinjarije pravomoćno ne sankcioniramo — i zato šaptom nestajemo* (jer je odviše toga ukrivo izraslo). Sve je zaustavljeno na korak od stvarnosti. *Svi su udovi hrvatskog (meta)političkog suverenizma opijeni vlastitom beznačajnošću.* To je moral šutljive većine, pače mikrodespotizam prostačke osrednjosti – vidljiva oznaka (lito)kronične malograđanštine i mlakog pregalaštva.

Nemati moći suočiti se s turobnom stvarnošću bez sumnje je najtvrdokorniji oblik (meta)političke beznačajnosti. Blagoslovljen budi plug koji će preorati ovu ledinu izvitoperene šutnje. *Jer jednom kada ugasite žižak samopoštovanja, onda i sve (pre)ostalo truli samo od sebe.*

I heliokratski ekosocijalizam se ponovno rađa

Heliokratski ekosocijalizam – što je to? To je humanost oslobođena trgovačkih odnosa. To je obnovljena solidarnost *oduhovljenog društva* koje gaji duboko poštovanje prema svekolikom životu. *Heliokratski ekosocijalizam (dalje*

¹ Neutoljivi hazardi i rizici koji sveudilj pustoše naše ionako »frizirane« bilance i opravdana moralna očekivanja.

² *Dolus coloratus* (lat.) – obojeni dolus; prijevara prikazana kao dopušteno djelo (postupak).

³ Nije li znakovito, da sam naziv »gambit« dolazi od *dare il gambetto* podmetnuti nogu!?

u tekstu: HEKOS) je miroljubiva platforma kulturne proizvodnje koja svojim niskoentropijskim svjetlo pogledom orubljuje arhipelag biocentričnih vrijednosti – slobodnu energiju, solidarnost, skromnost, dijalog, suradnju, samodisciplinu, nenasilje, odgoj za život, kršćansko sebedarje, cjelovito obrazovanje, etiku razborita opreza, ekopolitiku duže ekspozicije. Montesquieu nas je uvjerljivo poučio da svaki tip poretka ima svoje načelo koje ga pokreće i uvjetuje: da despotizam ne može postojati bez straha, monarhija bez časti, a demokracija bez vrline. U naznačenom smislu HEKOS je nezamisliv bez ljubavi prema miroljubivoj snazi oduhovljenoga rada. Štoviše, HEKOS nije tek perspektivna socijalna, politička i ekonomska alternativa ovom grabežljivom turbokapitalizmu, već istovremeno i velikodušna ponuda za njegovo duhovno otkupljenje.

Mistični vrhunci kršćanske duhovnosti tvore humus pod marljivim srcima budućih svjetlotražitelja HEKOS-a.

Neporecivo, svakim je danom sve više raznobojnih glasova koji objavljuju, više usplahireno negoli slavodobitno — da je postmoderni kapitalizam, u svojoj najofenzivnijoj neoliberalnoj inačici, razgolićeni pluskvamperfekt. *Tvrđi se da je neoliberalni kapitalizam neslavno propao.* Reporterski rečeno, volstritski kauboj, naviknut na objesno špekulativno mamuzanje — izbačen je iz svojega komfornog burzovnog sedla, u visokom gubitničkom luku, i to, većma, bez »zlatnog padobrana«.

Znači li to, da (neo)kejnezijanski postulatori asistirajuće države ponovno zadobivaju na političkoj važnosti? Rekao bih, ne nužno. Iako sad mnogi konzervativni hiperrealisti nanovo otkrivaju proročki genij Karla Marxa, ovog puta bez lenjinističkih natruha staljinističke gigadevijacije (poglavito njegovu akribičnu kritiku profitno zašiljene kapitalističke akumulacije i, posljedično, vazdazelenu teoriju alijenacije).

Držim da je ovo pogodan trenutak da obnarodim, patopolisu i svemrežju, kakav to model društvene (samo)regulacije zagovara HEKOS. U grubim obrisima tu je:

(a) *oduhovljena kultura rada* (poetizirana, holistička i ekocentrična skrb za živodajni smisao oplemenjenog života);

(b) *nova tehnologija solarnoga doba* (jeftina, jednostavna, eko-efikasna, malog opsega, niskoentropijski kalibrirana i svima dostupna);

(c) *beskompromisno decentraliziran politički i administrativni sustav* (koji umije inteligentno optimalizirati svoje ključne značajke, na subpolitičkoj razini uspomažući tako svestran i policentričan razvoj solidarno konsolidirane zajednice);

(d) *bitno izmijenjene potrošačke navade i preferencije* (brižljivo redimenzionirane na crti dragovoljne jednostavnosti);

(e) *neusporedivo veća dostupnost cjelovite naobrazbe* (odgoj i obrazovanje za oduhovljen život);

(f) *ekocentrični suverenizam oduhovljene nacije-države* (koja je toliko sigurno

na u svoju političku samostojnost i kulturnu samobitnost da slobodno i strogo domišljeno prihvaća razborita ograničenja svoje suverenosti).⁴

Razumljivo, velik je broj onih koji još uvijek smatraju *da je socijalizam plod velike ideološke zablude*. Istinabog, marksistička revolucionarna utopija, čvrstorukaški sapeta u koljački šinjel avangardne kom-partije, nije mogla torpedirani kapitalistički poredak zamijeniti nečim boljim i humanijim. U diktaturi jakobinske razularenosti, koja se razbuktala u ime deklariranog (samo) oslobađanja potlačene radničke klase, to se pokazalo neizvedivim. Međutim, u pancirnom vokabularu neoliberalne ortodoksije, termini »socijalizam« i »komunizam« rabe se kao sinonimi, što je, mislim, sasvim pogriješno. *Treba htjeti razlikovati revolucionarni (boljševički) socijalizam (koji je skončao u krvotopnoj plimi staljinističkog termidora) od demokratskog socijalizma (koji je sve do jučer lješkario u fiskalnoj longeti ugojene socijalne države)*. Evo i zašto.

Da je vrag došao po svoje vidi se i po tomu, što sad (i) okorjeli jastrebovi neokonzervativnog svjetopogleda usplahireno skreću pozornost na *stvarnu opasnost* koja vreba iz bogomračnog pandemonija poznokapitalističkog simulakruma. Profesor Irving Kristol, autor vrlo utjecajne znanstvene studije o neokonzervativizmu, »Kapitalizam, socijalizam i nihilizam«⁵, zdvojno upozorava »*da neprijatelj liberalnog kapitalizma danas nije toliko socijalizam, koliko nihilizam. Samo liberalni kapitalizam ne vidi u nihilizmu svog zakletog neprijatelja već u njemu vidi još jednu sjajnu poslovnu priliku*«. Ne čudi. To je ona karakteristična oholost prije neumitnog pada, koja pogađa imperijalne hudožilnike svih zastava.

Visoki kolegij sutrašnjih vještina

Rigidna struktura je monolitna klada; mehanički utisnuta shema u polomljeni svjetlogram⁶ zamukle tradicije; virulentna žabokrečina iz koje hlapi sve banalno i škodljivo. Dakako, rigidnoj strukturi ne trebaju talenti niti osebjune ličnosti,⁷ već *pritegnuti gotovi elementi* koji »savjesno« opslužuju sve zakonitosti litokroničnog sustava. *Tako da sve bude navlas isto baš kao i prije — na LAŽini suvoj ležat, i vegetirati o »savršenom« redu*. Apoteoza gnjilog konformizma.

Visoki kolegij sutrašnjih vještina (dalje u tekstu: VKSV) je svojevrsni laser, koji hermeneutički »razbija« prijeteće kamenčine *na putu* plemenita duha k pravednijem društvu; smjerodatna vedrina blago *uprisutnjenog dijaloga*

⁴ Naravno, to pretpostavlja jednu *kud-i-kamo* inkluzivniju, pače i refleksivniju konstrukciju nacionalnog i (bio)regionalnog identiteta.

⁵ Irving KRISTOL (ur.), *Neoconservatism: The Autobiography of an Idea. /Neokonzervativizam: autobiografija jedne zamisli*, New York, The Free Press, 1995, 101.

⁶ To je ono glatko i rafinirano heurističko tkanje od ponornih slutnji.

⁷ Dapače, ona je trajno podozriva prema novopridodanoj kvaliteti pa ju stoga ostrašćeno zatire, kad god to može (u)činiti efikasno i nekažnjeno.

(živodajna propulzija novopridodanog smisla); solarni agregat koji neprestan- ce drenira otrov iz ustajale vode. VKSV nije toliko *atraktivna nekretnina* (urudžbirana u vlastoužiteljskoj grunтовnici patetičnih kondicionala), koliko (*iz*)vršna vrijednost oduhovljene (*b*)udnosti (mobilizirana u fluidnom mediju slobodne komunikacije).

Lažno kretanje je ipak najbrže. *Naše golemo i jošte nepropitano zaostajanje za sustavno razvijenim zemljama odbjeglog svijeta poprimilo je u međuvremenu epske proporcije.* Naime, iskričava nesumjerljivost različitih socijalnih iskustava nominalno istovrsnog nazivlja (proizvodnja, kultura, poslovna etika, vladavina prava, zaštita okoliša, jurisprudencija) toliko je velika da graniči s nepriopćivošću. *Zadaća je svakog umnog i čestitog svjetlotražitelja da proaktivno doprinosi* proizvođenju smisla — *a to ponajprije znači: domisliti i ozbiljiti ono najbolje i u svakoj (ne)prilici moći i htjeti (za)štititi život, taj neprispodobiv dar neizmjerne Božje ljubavi.*

Razumije se, hrđava politika koja je dovela do krize ne može nas iz nje izvesti. Nažalost, u oštroj zimi hrvatske zlovolje na znanost se »troši« samo 0,9 % BDP-a. Da nije subinteligentno, bilo bi uvredljivo. No, u svakom slučaju je alarmantno. Jerbo, ako Hrvatska želi preživjeti šok *amoralne kiberpolitike*, Treća Republika treba svoj protejski potencijal⁸ derivirati iz *cjelovite strategije društvenog razvoja*, a potom se opskrbiti prvorazrednim istraživačkim alatima i, neizbježno, maštovitim bonusima; jer, ona Lincolnova vazdazelena formula (»na vatru genija doliti gorivo materijalnoga probitka«), nipošto ne gubi na svježini, pače sve brže multiplicira *nove privilegije*, neograničenom brzinom originalnih (za)misli. *Znanje određuje budućnost svakog pojedinca (kapitalizirani rad) i svakog društva (integrirana R&D funkcija).* Tako je bilo ranije (u prošlosti), tako će biti i ubuduće (u sadašnjosti⁹). No, treba znati i ovo:

(a) najbolja prošlost je ona koju sada stvaramo;

(b) najsigurnija budućnost je ona koju sada raskrivamo (odvažno dijalogiziramo).

Tko želi biti Lav Nikolajevič Miškin?

Dakako, razložno je zapitati, tko je p(r)ozvan pružiti moralnu i političku potporu osnivanju VKSV-a i tko je obvezan namaknuti inicijalna sredstva?

VKSV je *laboratorij neistraženih mogućnosti* Treće Republike. To je prvo.

Identitet domovine ingeniozno obranjen tradicijom (dalje u zbilji: IDIOT) svakako je najznačajni projekt koji VKSV kani bezodvlačno »zavrtložiti«. To je drugo.

⁸ U prvom redu, znanstveno-istraživački. Ali, bilo bi glupo zanemariti i druge modularne topose »zarobljavanja budućnosti« (skrivenu poetsku meditaciju, duhovnost ponizna sebedarja, »subverzivnu« kulturnu proizvodnju, karizmu odvažnog političkog vodstva i sl.).

⁹ »Daj mi uvid u današnji dan, a ti zadrži drevne i buduće svjetove« (R. W. Emerson). Takav humanizam se crpi iz pedigirane osame (u ovom slučaju, u šumi!).

VKSV je najinteligentnije oružje u borbi protiv *epidemije SPUZO* (surovo podčinjavanje uz zarazno samooplakivanje). To je treće.

Mrežna deontologija gromovito (re)afirmira *društveno planiranje* (vodo-otporan plan je amfibijski instrument vjerodostojne ekonomske politike, u doslovnom smislu). To je četvrto.

Budimo stvarni, sablazan *martolozne politike* sveudilj potpiruje moralnu, političku, demografsku i izvozno-proizvodnu krizu hrvatske samobitnosti. To je peto.

To je *agenda za pet*. Ma koliko mi šutjeli o tome.

I na kraju, koji je katkad i nov početak, dolepršala je i jedna dobra vijest. Plemenita konkurencija za ulogu hrvatskog »kneza Miškina« uistinu je respektabilna: Ivan Đikić, Miro Gavran, Vili Matula, Milanka Opačić, Hrvoje Štefan, Nino Raspudić, fra Ante Vučković.

Po svemu sudeći, *monooptička projekcija* je potonula zajedno s torpediranim neoliberalnom ortodoksijom. Došlo vrijeme da se Ljubav prene-(se)¹⁰. I neka je.

¹⁰ To je bez sumnje najvažniji (povratni) glagol u gramatici svjetlotražiteljske inicijacije.